

Pasi Sormunen

Sälebambuvavan Rakennusopas

Hyviä harrastuksia - ei voi olla koskaan liikaa

Itse omin käsin veistetty sielukas sälebambuvapa

Alkusanat:

Heittääkö sälebambulla pitkälle? onko vapa liian raskas? särkyykö vapa helposti? saako sillä paremmin kaloja? Pitääkö ostaa kääntövarsikumiteräsaappaat ja sarkahousut? Kaikkiin kysymyksiin on vastaus sama: kyllä ja ei. Se kuinka monta kyllää tahi eitä itse kukin kysymyssarjan vastauksiinsa saa, riippuu millä tavoin antaa vavan sielun itseänsä koskettaa.

Muuten en usko sen kummemmin sieluihin tahi enkeleihin, enkä kumarra muita jumalia kuin Ahtia ja Tapiota, mutta bambusta rakennettuun sälevapaan, valuu höylääjensä hikipisaroista, sormenpäidensä viiltohaavoista, suunpielensä kuolasta ja ties vielä mistä, jonkinlaista sielun alkuainetta, joka jalostuu auringosta, vedestä ja mullasta kasvaneisiin voimakuituihin käyttäjänsä ajatuksella ohjattavaksi kädenjatkeeksi.

Kunhan vapa saa sisäänsä liimasaumat, korkkirenkaat kahvaansa, Agaatti-jalokivirenkaat kärkeen ja tyveen, koristesidotut silkkilangat rinnoille, kiinanpuunöljyä pintaansa ja pääsee tekijänsä tai uuden omistajansa kanssa kosken partalle, ilmestyy sielun aura käyttäjänsä kaljun ympärille valaisemaan koko lähitienoon.

Oma rakennuskipinä syttyi nuorna miehenä, vuonna 1995, kun Niukkasen Erkki piti pari kerhoiltaa Imatralla, vast'ikään perustetun perhokalastusseuran puitteissa. Ensimmäisessä illassa tarinoi seikkailuretkestä Käsivarren lapissa alumiinikanootilla ja ikään kuin vahingossa vilautti kuvaa omatekemästään sälebambuvavasta. Siitä heräsi sen verran kiinnostusta, että pyydettiin (minä etunenässä) kertomaan lisää bamburakennuksesta. Jotenkin tuli olo, että tämä "juttu" kuuluu ihan perhokalastajan yleissivistykseen. Erkiltä saatiin lahjotuksena seuralle, Garrisonin "A Master's Guide To Building A Bamboo Fly Rod" -kirjan mukaisesti hommatut ja rakennellut tykötärpeet ... ja siitä se sitten lähti.

Bambuvavan rakentaminen omin käsin on antoisa opiskeluprosessi, jossa (ainakin kantapäähäkurssilla itse opiskellen) joutuu tekemään jatkuvasti päätöksiä, joiden merkitystä lopputulokseen ei täysin ymmärrä, ennen kuin vapa on valmis (jos aina sittenkään). Tästä seuraa helposti jatkuva tiedonjano ja uuden oppimisen sekä kokeilun prosessi. Entä jos olisinkin tehnyt toisin: Teenkö salon tyvestä tyvet ja latvasta kärjet, vai sekaisin? Olisinko sittenkin liekittänyt etukäteen? paistanut pidempään? höylännyt vielä millin sadasosan tuosta? katkaissut tai jättänyt katkaisematta vahingossa liian pitkäksi jääneen tyviosan? laittanut kevyemmät holkit, pienemmät vaparenkaat? Miksi mikäkin kartiointi vavassa tekee toiminnasta juuri tietynlaisen?

Jokaisen kysymyksen ja päätöksen jälkeen odotettavissa oleva lopputulos muuttuu, ja vavan sielu kasvaa lopulliseen hahmoonsa. Vaikka kuinka apinoisit kuuluisan mestarin hienointa vapamallia, ei käsityön jälkeä koskaan saa täysin toistettua, ei edes omaansa. Ja sitä paitsi jo raaka-ainekin on aina jokaisessa vavassa yksilöllinen. Lohdullista on jälkikäteen huomata, että melko karkeita virheitä täytyy päätöksenteossaan tehdä että pystyy lopputuloksen täysin pilaamaan.

Kun lopulta saat käteesi ensimmäisen bambuvapasi, iskee aluksi epäuskoinen pelko tuota hentoa, kevyttä ja herkkää ruo'onkortta kohtaan, uskaltaako tätä edes hetkutella käsissään, saatikka laittaa siimaa ja heittää veteen? Mutta hetken kuluttua, voimakuitujen ikiaikaisen elinvoiman virrattua tyvestä mieleesi, vavan sielu alkaa kuiskutella ja houkutella kokeilemaan. Tässä vaiheessa moni jänistää ja lähtee litomaan, toiset jäävät ikuisesti koukkuun.

Siiman kanssa vapa herää uudenlaiseen elämään; herkkyys ja hentous paljastuvat yllättäen voimaksi ja taidoksi antaa tekemäsi virheet anteeksi pyytämättä. Vavan voima kasvaa vaadittaessa, yhä uudelleen ja uudelleen se taipuu sekä suoristuu käden käskiessä ja siiman viuhuesssa, sillä sen geeneihin on ohjelmoitu vuosimiljoonien saatossa koodi joka käskee näin tekemään. Tuulen tai muun voiman vääntämä bambu pyrkii aina suoristumaan kohti aurinkoa ja sadetta, muuta tarkoitusta ei sen rakenteella ole. Sama koodi ohjaa olemaan turhia heilumatta ja huojumatta. Luonnonvalinnalla jalostunutta kuitua ei edes insinööri laskelmillaan ja suunnitelmillaan voi täysin pilata.

Terveisin Pasi Sormunen, Imatralla Marraskuussa 2015

Seuraavassa sälebamvuvan rakennusohjeet juuri sinulle, joka jaksoit lukea johdannon loppuun saakka

Olen pyrkinyt pitämään oppaan yksinkertaisena, enkä kovin laajasti esittele kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja kunkin vaiheen suorittamiseen, en enemmälti ryhdy vertailemaan erilaisten menetelmien paremmuutta, koska tämäkin opas jäisi muuten kirjoittamatta.

Runsaalla ja havainnollisella kuvituksella pyrin aina esittämään olennaisen kustakin rakennusvaiheesta.

Olen myös koettanut jättää rakenteluvaiheista pois ylimääräisen mystiikan, aikaa vievän bling-blingin ja kaikenlaisen turhan hypetyksen, joilla ammattivavanrakentajat koittavat erottautua muista korostaakseen omaa erinomaisuuttaan. Parempiakin ohjeita varmasti maailmalta löytyy ja joistain rakenteluvaiheista tai materiaalivalinnoista jotkut alaan vihkiytyneet harrastajat ja rakentelijat saattavat olla jyrkästikin eri mieltä, **mutta näillä ohjeilla saat ensimmäisen vapasi varmasti valmiiksi**. Taitojen karttuessa ja mielenkiinnon lisääntyessä on aikaa syventyä erilaisiin käsittelyihin ja tekniikoihin kuten vaikkapa esimerkiksi, onttoon rakenteeseen, neliskulmaiseen vapaan, impregnointiin ja niin edelleen. Oppiminen, uusien ja vanhojen hyvien asioiden ihmettely tuskin loppuu koskaan.

Vavan valmistukseen on arvioitu menevän, käsityönä höyläten, n. 50 työtuntia. Ensimmäisen vavan valmistamiseen saat lisätä useammankin tunnin "tuumaukseen" ja suunnitteluun. Nopeimmillaan olen saanut valmiiksi 3-osaisen 12 jalan, kahdenkäden vavan melko tarkkaan 30 tunnissa. 30 tunnin suoritus edellyttää jo että pystyt keskittymään vavanrakennukseen useamman päivän ajan "päätoimisesti", sinulla on kaikki tarvittavat materiaalit ja tykötarpeet valmiiksi käsillä ja tietenkin jo jonkin verran kokemusta vavanrakennuksesta, ettei "ihmettelyyn" kulu ylimääräistä aikaa.

Antoisia rakennushetkiä harrastuksen parissa ja

Kireitä Siimoja!

Ulkoasu, teksti, valokuvat ja piirustukset. Pasi Sormunen

Kustantaja:

BoD - Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja:

BoD - Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-318-416-9

Sisällysluettelo

1 Tarvittavat työkalut	5
2 Tarvittavat materiaalit	5
3 Lämpökäsittely	6
4 Säleet	9
5 Solmukohtien käsittely	16
6 Raakahöyläys ja paistaminen	17
7 Viimeistelyhöyläys	19
8 Liimaus	22
9 Aihion viimeistely	24
10 Kahva ja kelankiinnike	31
11 Aihion lakkaus	38
12 Vaparenkaat	40
13 Vapapussin valmistus	50
14 Vapaputken valmistus	52
 LIITTEET	 55

[Työkaluvinkkejä ja valmistusohjeita](#)

[Lähdeluettelo](#)

[Mielenkiintoisia kartioita ja vapamalleja](#)

1. Tarvittavat Työkalut

- Viiltosuojahansikkaat
 - o Bambusäleitä ei tule käsitellä ilman asiallisia käsineitä
- Digitaalinen työntömitta, "mauseri"
- Kaasutoho
 - o Mikäli haluat liekittää vavastasi tummemman, alkuliekityksellä voidaan myös korvata raakahöyläyksen jälkeinen paistaminen
- Iso temmi
- Säleiden halkaisupukki
- Terävä puukko
- Kourutaltta
- Puuviilat 2 kpl, leveä tasanen pieni pyöreä
- Hyvä höylä ja terotuspukki sekä kivi
 - o Esim Stanley 9½ ja Record 9½ puhdistushöylät
- Vanha leivänpaahdin/kuumailmapistooli
- raakahöyläysjiki
- Maalarinteippiä
- Kulmatulkki
 - o kiinteä 60 asteen mitta tai säädettävä
- Nyörityskone+ lankaa l. binderi
 - o binderin valmistusohjeita löytyy mm. yllämainituista kirjoista, hätätapauksessa sidonnan voi tehdä käsinkin
- Paistouuni
- Viimeistelyjiki ja mittakello 60 asteen kärjellä
- hammasharja

- Kuminauhoja
- Santapaperia , vahvuus 150
- Sorvi (sorvaustuki porakoneelle)
- Lakkaustuubi
- Ompelukone
- Sakset

2. Tarvittavat Materiaalit

- Bambusalko
- Liimaa, Epoksi- ja PU-liima
- Puuvillalankaa (liimaus ja paistaminen)
- Lakkabensaa ja sinolia
- Lakkaa, sekä aihioon että vaparenkaiden sidoksiin (LV -1 PU,lakka/Unica Super/Tonkin oil)
- Korkkinappeja/renkaita tai valmiskahva
- Kelankiinnike
- Liitosholkit
- Vaparenkait
- Sidontalanka
- Kangasta ja ompelulankaa vapapussin valmistukseen

Ja lopuksi:

- Muutama ilta aikaa
- Rekisteröityminen vertaistukiryhmään, vaikka <http://www.bamburakentaja.com> :iin

Muista aina, että huolimattomuus kussakin työvaiheessa aiheuttaa aina kaksinkertaisen työn sekä tuskan seuraavassa ja päinvastoin eli huolellisuus palkitsee poikkeuksetta seuraavassa.

3. Lämpökäsittely

Lämpökäsittelyllä "ajetaan" bambusalosta mahdollinen kosteus pois sekä myös karkaistaan bambu.

Tästä lämpökäsittelystä on parikin erilaista koulukuntaa, tässä yksi tapa. Lämpökäsittelyä varten salko halkaistaan yhdeltä sivulta, jolla estetään lämpökäsittelyn aikana mahdollisesti tapahtuva hallitsematon halkeilu.

Halkaisun jälkeen salkoa lämmitetään kaasutoholla järjestelmällisesti edeten päästä toiseen. Tässä vaiheessa on myös päätettävä vavan lopullisesta ulkonäöstä, haluatko ns. blondivavan, vahvasti tumman vaiko kenties leopardikuvioisen.

Blondivapa: Liekitä tasaisesti vaalean kullanruskeaksi, ihan pienet tummentumat eivät haittaa lopputuloksessa mitään.

Riittävän liekityksen ilmaisimena toimii "paistetun bambun tuoksu". Kun tuoksuu paahdetulle bambulle, ligniinit kiehahtavat ja hartsaantuvat, lämpötila on riittävä (yli 150 astetta)

Leopardikuvio: Kullanruskean liekityksen sekaan poltetaan pintaan ruskeampia täpliä. Pintaa voidaan kuumentaa melko voimakkaastikin, siihen saakka kunnes pintaa näyttää "palavan" rakkuloille. Tumma vapa: Liekitä salko tasaisen voimakkaasti, kunnes saavutat oikean värisävyn.

Solmukohdat (nodet) kannattaa ehdottomasti viilata ja hioa ennen lämpökäsittelyä sekä lohkomista, etenkin jos aiot tehdä tasaisen tummaksi liekitetyn vavan. Käsittelemällä solmukohdat jo nyt, säästyt myöhemmältä "korjausliekitykseltä".

Myös vaalean "blondi-vavan" tekemisessä säästyy paljon aikaa ja vaivaa em. menetelmällä. Riittävällä liekityksellä ei myöhempää raakahöyläyksen jälkeistä uunipaistoa tarvita ollenkaan.

Yksi vaihtoehto on liekittää vapa halkaistun salon sisäpuolelta, jolloin emalipuoli jää vaaleaksi.

Toisen paljon käytetyn rakentelutavan mukaan alkuliekitystä ei tehdä ollenkaan vaan vavan valmistus aloitetaan "raakana" ja kunhan raakahöyläysvaihe on valmis, karkaistaan säleniput paistamalla uunissa, josta oma osionsa myöhemmin.

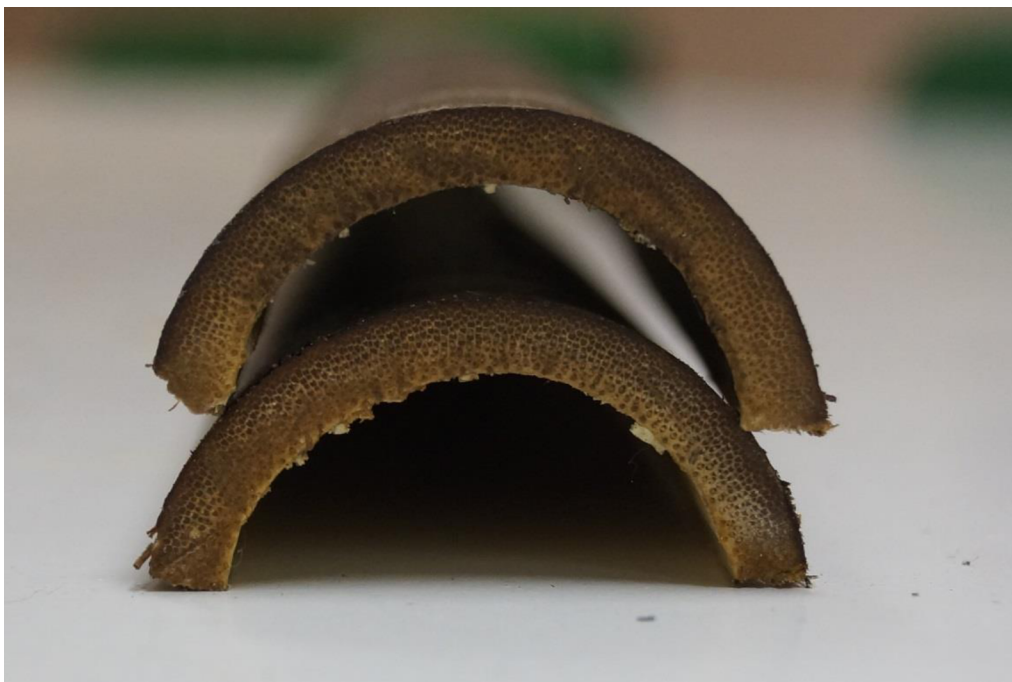
Kolmannet sekä liekittävät, että myöhemmin paistavat. Lopputuloksen kannalta kuitenkin yksi lämpökäsittely on riittävä.

4. Säleet

Tässä vaiheessa sinun tulee tietää edes suurin piirtein minkälaisen tai minkälaisia vapoja haluat saada aikaiseksi. Hyvälaatuisesta 12 -jalkaisesta bambusalosta saa 3-4 kpl 6-8.5 jalan mittaisia taimenvapoja.

Tämän ohjeen esimerkissä valmistetaan 8 jalan 5 # taimenvapa kahdella kärjellä. Kartiona on hieman muunneltu Dickerson 8013, monen mielestä yksi maailman parhaita koskaan suunniteltuja taimenvapoja.

Mittaa bambusalosta n. 4 jalkaa 3 tuumaa pitkä osio, siten että osion yläpäässä (ohuemmassa päässä) on mahdollisimman pitkä solmuvapaa alue. Katkaise osio rautasahalla. Halkaise salko mahdollisimman tarkasti kahtia käyttäen talttaa ja tarvittaessa puukkoa. Etenkin liekitetty salko halkeaa helposti. Merkitse puolikkaiden tyvipuoli värjäämällä pääty esim. tussilla

Hyvälaatuisessa salossa on runsaasti voimakuituja

Puhdista puolikkaiden sisäpinnalta solmukohdat kourutaltalla tai pyöreäteräisellä höylällä. Varo "rouhimasta" liian syvältä.

Tämän jälkeen mittaa tuen (halkaisupukki) päällä salon puolikkaat kolmeen yhtä suureen osaan. Halkaisu onnistuu parhaiten kun leveäteräinen taltta asetetaan mahdollisimman tarkkaan bambun syiden mukaisesti solmukohtaan ja paukautetaan puuvasaralla säle halki. Säle irtoaa taltalla "avaamalla" tai puukolla auttamalla.

Olen pyrkinyt pitämään oppaan yksinkertaisena, enkä kovin laajasti esittele kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja kunkin vaiheen suorittamiseen, en enemmälti ryhdy vertailemaan erilaisten menetelmien paremmuutta, koska tämäkin opas jäisi muuten kirjoittamatta.

Olen myös koettanut jättää rakenteluvaiheista pois ylimääräisen mystiikan, jolla ammattivavanrakentajat koittavat erottautua muista, korostaakseen itseään.

Kirjaan olen koettanut koota parhaat käytännöt ja hyväksihvaitut menetelmät rakentajaurani varrelta.

Parempiakin ohjeita varmasti maailmalta löytyy ja joistain rakenteluvaiheista tai materiaalivalinnoista jotkut alaan vihkiytyneet harrastajat ja rakentelijat saattavat olla jyrkästikin eri mieltä, mutta näillä ohjeilla saat ensimmäisen vapasi varmasti valmiiksi.

Nautinnollisia Rakenteluhetkiä hienon harrastuksen parissa.

- Pasi Sormunen -

